

Република Србија
ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
САВЕТ ЗА БОРБУ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ
72 Број: 06-5131/2010
12. јул 2010. године
Београд

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
-Председник Мирко Цветковић-

Поштовани,

Народна скупштина Републике Србије је 29. јуна 2010. године донела Закон о електронским комуникацијама. На предлог Владе, овај закон је у скупштинску процедуру упућен за доношење по хитном поступку, јер би у супротном, како је наведено у његовом образложењу, био доведен у питање процес дигитализације, даља либерализација тржишта електронских комуникација као и нове инвестиције у развој инфраструктуре. Такође је наведено да се доношењем овог закона у Србији правно омогућава прелазак са аналогног на дигитално емитовање телевизијских сигнала које ће бити завршено у за то предвиђеном року – до априла месеца 2012. године.

Схватајући нужност да закони морају ићи у корак са технолошким развојем области коју регулишу, мора се поставити питање да ли је изабрани начин усвајања закона примерен његовом значају, јер је усвајањем закона по хитном поступку изостала озбиљна стручна расправа, имајући у виду да је све до упућивања у скупштинску процедуру текст закона фактички био недоступан јавности. Неопходност јавне расправе нарочито је била изражена због чињенице да је усвајање Закона о електронским комуникацијама изазвало контроверзе због одредаба које задиру у основна људска права, којима се крши Устав Републике Србије и не поштују прихваћени међународни стандарди.

Наиме, Закон о електронским комуникацијама садржи одредбе које се односе на могућност стварања базе података о електронским комуникацијама грађана која ће бити доступна органима безбедности и унутрашњих послова без одлуке суда. Одредба члана 126. овог закона допушта пресретање електронске комуникације грађана, а дозвола суда је потребна само онда када се открива садржина комуникације. Пресретнути подаци (чл. 129. тач. 1-6) се односе на праћење и утврђивање извора комуникације, њеног одредишта, трајања и врсте комуникације, као на утврђивање терминалне опреме корисника. Ово практично значи да ће праћењем комуникације између грађана, тајне службе моћи неометано да прате њихово кретање – односно ко је, када, са ким, колико дуго, којим средством и са које локације разговарао. Сходно законској одредби (чл. 128.) оператор може задржане податке – било да се ради о телефону или интернету, да прати и чува у периоду од годину дана. Ово такође значи да ће шефови тајних служби, или овлашћена потчињена лица имати право да када год пожелe задру у приватност нечије комуникације, без даље обавезе да резултате свог делања икоме покажу, а грађани никада неће моћи да сазнају ко их је контролисао и са којих разлога.

Овакве информације су предмет уставних гаранција имајући у виду да Устав Републике Србије у чл. 41 ст. 2. дозвољава одступања од тајности писама и других средстава комуникације само на одређено време и на основу одлуке суда, а овде се суд заобилази и његово одобрење тражи само у случајевима када се открива садржина пресретнуте комуникације. Такође, чл. 42. ст. 3. Устава прописује да је забрањена и кажњива употреба података о личности изван сврхе за коју су прикупљени у складу са законом, осим за потребе вођења кривичног поступка или заштите безбедности Републике Србије, на начин предвиђен законом. Поставља се, дакле питање зашто се ти подаци прикупљају уколико је њихова употреба забрањена, и на који начин ће се садржина пресретнуте комуникације заштитити од неовлашћеног откривања, било од стране оператора или од стране безбедносних служби?

Овим Законом се повређују и одредбе Европске конвенције о људским правима којима је гарантована заштита приватног и породичног живота као и размена информација без мешања јавне власти (чл. 8 и 10.) те одредбе Универзалне декларације Уједињених нација о људским правима којима се гарантују људска права везана за приватност комуникације (чл. 12). Да се усвојеним Законом о електронским комуникацијама крше људска права недвосмислено потврђују и пресуде Европског суда за људска права у Стразбуру који је у својим одлукама у више наврата потврдио ставове у погледу неовлашћеног приступа комуникацији грађана и повреди права на приватност.

Подсећамо да је Народна скупштина крајем прошле године усвојила Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији, по коме на основу налога директора Агенције или лица које он овласти, ВБА има право увида у комуникацију грађана, али нема увид у садржаје тих комуникација без судске одлуке. Иста овлашћења сада су дата и цивилној безбедносној служби.

Неспорна је потреба да безбедносне службе брзо и ефикасно раде свој посао, али то не значи да се приватност грађана може угрожавати без икакве цивилне контроле и одлуке суда. Уместо да са нарочитом пажњом размотри приговоре стручне јавности и државних регулаторних тела, нарочито Заштитника грађана и Повереника за информације од јавног значаја, који указују на опасност од могућих злоупотреба и озбиљних кршења људских права, Влада је јавности ускратила расправу о Закону о електронским комуникацијама. При томе је владајућа већина својом реакцијом на оправдане примедбе регулаторних тела упутила грађанима недвосмислену поруку да може да наметне свако решење око ког се сагласе чланице њене коалиције, игноришући чак и тако неподељено противљење државних тела надлежних за заштиту људских права, какво смо видели приликом доношења Закона о електронским комуникацијама.

Након усвајања закона Министар унутрашњих послова је изјавио да би «свакако требало пронаћи модел који би заштитио право приватности», чиме је заправо признао да су изнети приговори били основани, да усвојени закон јесте извор кршења људских права, односно да не постоје ни правни ни технички механизми да се садржај пресретнутих комуникација заштити од злоупотреба. Како ће се злоупотребе спречити у периоду од почетка примене Закона о електронским комуникацијама, пре него што МУП нађе најављени «модел који би заштитио право приватности»?

У процесу придруживања Србије Европској унији, Влада ће у неком тренутку без сумње морати да предложи измене спорних одредаба Закона о електронским комуникацијама, како би он био усклађен са европским стандардима. Сматрамо, међутим, да је утолико важније да Влада сада прихвати захтеве грађана и стручне јавности за увођењем европских стандарда, на исти начин на који то углавном чини када ови захтеви долазе из Европске уније. Капацитети земље за модернизацију и демократизацију не леже само у спремности власти да се повинује међународним приликама, већ изнад свега у вољи грађана да живе у слободном друштву и снази стручне јавности да ову вољу артикулише у конкретна решења. Зато предлагемо да Влада што хитније покрене поступак за доношење измена Закона о електронским комуникацијама, чије усвајање има несагледиве последице по грађане Србије, те да у међувремену предузме мере из своје надлежности како би се спречиле злоупотребе до којих може доћи услед примене Закона о електронским комуникацијама.

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК

Верица Бараћ